

ni professione, et fide nostra, caro ejus vere sit cibus, relictum non esse ambigendi locum.¹ Verum alter præterea locus a Pastoribus enucleandus est, ex quo aperte licet cognoscere, verum Domini corpus, et sanguinem in Eucharistia contineri. Nam Apostolus, posteaquam commemoravit panem, et vinum a Domino consecratum, et sacra mysteria apostolis suis administrata esse, subjungit : Probet autem se ipsum homo; et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini.² Quod si, ut hæretici dicunt, nihil aliud in sacramento venerandum esset præter memoriam et signum passionis Christi, quid opus erat tam gravibus verbis fideles hortari, ut se ipsos probarent? Gravi enim illa, judicii, voce declaravit Apostolus, nefarium aliquod scelus ab eo admitti, qui impure sumens corpus Domini, quod in Eucharistia occulte latet, ab alio ciborum genere non distinguit; quod etiam supra in eadem epistola uberius explicavit Apostolus his verbis : Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?³ Quæ quidem verba veram corporis, et sanguinis Christi domini substantiam demonstrant.

22.
tum Ec-
clesiæ au-
thoritate,

nempe
doctrina
Patrum,

Hæc igitur scripturæ loca Pastoribus explicanda erunt, atque in primis docendum, nihil in eis dubii, aut incerti relictum esse; præsertim cum hæc Ecclesiæ Dei sacrosancta auctoritas interpretata sit : ad cujus sententiæ cognitionem duplici via, et ratione possumus pervenire.

Prima est, cum Patres, qui ab initio Ecclesiæ, atque omni deinceps ætate floruerunt, et ecclesiasticæ doctrinæ optimi testes sunt, consulimus; hi vero summo consensu omnes hujus dogmatis veritatem apertissime tradiderunt. Quorum singula testimonia afferre, quoniam operosi laboris esset, satis erit pauca notare, vel indicare potius, ex quibus judicium de ceteris facile fieri poterit. Primus igitur D. Ambrosius fidem suam proferat, qui in libro de iis, qui initiantur mysteriis, testatus est, verum Christi corpus in hoc sacramento sumi, sicut verum ex Virgine sumptum est, idque

¹ S. Hil. de Trinitate, lib. VIII. n. 14. — ² I. Cor. XI. 28. — ³ I. Cor. X. 16.

certissima fide tenendum esse;¹ et alio loco docet, ante consecrationem panem ibi esse, post consecrationem autem carnem Christi.² Accedat alter testis D. Chrysostomus, non minoris fidei, et gravitatis : qui quidem cum multis aliis in locis hanc ipsam veritatem profitetur, et docet : tum vero præcipue homilia 60. de iis, qui sacra mysteria impure sumunt :³ itemque homilia 44. et 45. in sanctum Joannem;⁴ inquit enim : Pareamus Deo, neque contradicamus; licet vel cogitationibus, vel oculis nostris videatur adversari, quod dicitur : Ipsius enim sermo infallibilis est, sensus noster facile seducitur. His vero omni ex parte consentiunt, quæ D. Augustinus, acerrimus catholicæ fidei propugnator, semper docuit, atque in primis titulum Psalmi 33. exponens; scribit enim : Portare se in manibus suis, homini impossibile est, solique Christo convenire potest; ferebatur enim ille in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait : Hoc est corpus meum.⁵ Ac Cyrillus (prætereo Justinum et Irenæum) adeo aperte libro 4. in Joannem, veram Domini carnem in hoc sacramento esse affirmat, ut ejus verba nullis possint fallacibus, et captiosis interpretationibus obscurari. Quod si Pastores alia etiam Patrum testimonia requirant, facile erit sanctos Dionysium, Hilarium, Hieronymum, Damascenum addere, innumerabilesque alios, quorum de hac re gravissimas sententias, doctorum, et piorum hominum industria, et labore, in unum congestas passim legimus.

Altera restat via, qua sanctæ Ecclesiæ judicium in iis, quæ ad fidem pertinent, investigare liceat, contrariæ scilicet doctrinæ, et opinionis damnatio. At vero constat, semper corporis Christi veritatem in sancto Eucharistiæ sacramento, ita per universam Ecclesiam diffusam, et disseminatam esse, et consentienti voluntate ab omnibus fidelibus receptam, ut, cum ante quingentos annos Berengarius id negare ausus esset, ibique signum tantummodo esse assereret, statim in Vercellensi Concilio, quod Leonis IX. auctoritate convocatum fuerat, omnium sententiis condemnatus, ipse hæresim suam anathemati addiderit; qui postea cum ad eandem im-

23.
et pro-
scriptione
errorum.

¹ De myst. c. IX. — ² De Sacr. IV. 4. — ³ S. Chrys. hom. 60 ad pop. Ant. compilata ex 82. in Matth. — ⁴ Nunc 45 et 46. — ⁵ In Psal. XXXIII. serm. I. n. 10.

pietatis insaniam rediisset, tribus aliis Conciliis, Turonensi et duobus Romanis, quorum alterum Nicolaus II, alterum Gregorius VII. Pontif. Max. convocarunt, damnatus est. Eam postea sententiam Innocentius III. in Concilio Lateranensi magno confirmavit : ac deinceps a Florentina,¹ et Tridentina Sydonis ejusdem veritatis fides apertius declarata, ac stabilita est.

24. Hæc igitur si Pastores diligenter exposuerint, (ut nihil dicamus de iis, qui erroribus obcæcati nihil magis, quam veritatis lucem oderunt) et infirmos confirmare, et piorum mentes summa quadam lætitia, et voluptate afficere poterunt; cum præsertim fidelibus dubitare non liceat, quin inter ceteros fidei articulos hujus etiam dogmatis fides comprehendatur; nam cum Dei summam omnium rerum potestatem credunt, et confitentur; credant etiam necesse est, potestatem non defuisse maximi hujus operis efficiendi, quod in Eucharistiæ sacramento admiramur, et colimus. Deinde cum credunt sanctam Ecclesiam catholicam; necessario sequitur, ut simul credant eam esse, quam explicavimus, hujus sacramenti veritatem.

25. SED nihil est profecto, quod ad piorum jucunditatem, et fructum addi possit, cum hujus altissimi sacramenti dignitatem contemplantur. Primum enim intelligunt, quanta sit Evangelicæ legis perfectio, cui datum est, id re ipsa habere, quod signis tantum, et figuris Moysaicæ legis tempore adumbratum fuerat. Quare divinitus dictum est a Dionysio, Ecclesiam nostram mediam esse inter Synagogam, et supremam Hierusalem, ac propterea utriusque participem.² Ac profecto satis mirari fideles numquam poterunt sanctæ Ecclesiæ perfectionem, ejusque gloriæ altitudinem, cum inter eam, et cælestem beatitudinem unus tantum gradus interesse videatur. Hoc enim nobis cum cælitibus commune est, ut utriusque Christum Deum et hominem præsentem habeamus : sed, quo uno gradu ab eis distamus, illi præsentem beatam visionem perfruuntur; nos præsentem, et tamen ab oculorum sensu remotum, sacrorum mysteriorum admirabili integumento se occultantem, firma et constanti fide veneramus.

Ecclesiæ dignitas ob Eucharistiæ sacramentum.

¹ 1. Dec. pro Arm. — ² De Eccl. Hier. c. V. p. 1.

Præterea, fideles hoc sacramento Christi salvatoris nostri perfectissimam charitatem experiuntur; ejus enim bonitatem maxime decuit, naturam, quam a nobis sumpserat, a nobis numquam subtrahere : sed, quantum fieri posset, esse versarique nobiscum velle, ut illud omni tempore vere, et proprie dictum, videretur : Deliciæ meæ, esse cum filiis hominum.¹

JAM vero hoc loco a Pastoribus explicandum est, non solum verum Christi corpus, et quidquid ad veram corporis rationem pertinet, veluti ossa, et nervos : sed etiam totum Christum in hoc sacramento contineri. Docere autem oportet, Christum, nomen esse Dei et hominis, unius scilicet personæ, in quo divina, et humana natura conjuncta sit; quare utramque substantiam, et quæ utriusque substantiæ consequentia sunt, divinitatem, et totam humanam naturam, quæ ex anima et omnibus corporis partibus, et sanguine etiam constat, complectitur : quæ omnia in sacramento esse credendum est. Nam cum in cælo tota humanitas divinitati in una persona et hypostasi conjuncta sit; nefas est suspicari, corpus, quod in sacramento inest, ab eadem divinitate sejunctum esse.

In quo tamen Pastores animadvertant necesse est, non omnia eadem ratione, aut virtute in hoc sacramento contineri. Quædam enim sunt, quæ ex vi, et efficientia consecrationis in sacramento esse dicimus; nam cum verba illa efficiant quidquid significant, id esse in sacramento ex vi sacramenti divinarum rerum scriptores appellarunt, quod verborum forma exprimitur; ita si contingeret, ut aliquid ab aliis rebus omnino sejunctum esset, id solum, quod forma significaret, in sacramento esse, cetera non item esse docuerunt. Quædam vero in sacramento continentur, quod illis rebus conjuncta sint, quæ forma exprimentur; nam cum forma, quæ ad panem consecrandum adhibetur, corpus Domini significet; cum dicitur : Hoc est corpus meum, ipsum Christi domini corpus ex vi sacramenti in Eucharistia erit. At quia corpori sanguis, anima, et divinitas jungitur, hæc quoque in sacramento erunt omnia, non quidem ex

26.

Totus Christus ut Deus homo in Eucharistia præsens.

27.

Non omnia eodem modo esse incipiunt in Eucharistia :

alia vi verborum;

alia per concomitantiam.

¹ Proverb. VIII. 31.

consecrationis virtute, sed ut ea, quæ corpori conjuncta sunt. Atque hæc ex concomitantia in sacramento esse dicuntur : qua ratione totum Christum in sacramento esse perspicuum est; si enim duo aliqua inter se re ipsa conjungantur, ubi unum sit, ibi alterum etiam esse necesse est. Sequitur itaque, totum Christum usque adeo tam in panis, quam in vini specie contineri, ut, quemadmodum in panis specie non corpus modo, sed etiam sanguis, et totus Christus vere inest, sic contra in vini specie non solum sanguis, sed corpus, et totus Christus vere insit.

28.
Cur duplex consecratio.

SED quamquam hæc ita se habere, omnibus fidelibus certum, et persuasissimum esse debet; optimo tamen jure institutum est, ut separatim duæ consecrationes fierent. Primo enim, ut passio Domini, in qua sanguis a corpore divisus est, magis referatur : cujus rei causa in consecratione sanguinem effusum esse meminimus. Deinde maxime consentaneum fuit, ut, quoniam sacramento ad alendam animam utendum nobis erat, tamquam cibus et potus institueretur, ex quibus perfectum corporis alimentum constare perspicuum est.

29.
Christus totus in qualibet particula.

NEQUE vero illud prætermittendum, non solum in utraque specie, sed in quavis utriusque speciei particula totum Christum contineri; sic enim Augustinus scriptum reliquit: Singuli accipiunt Christum dominum, et in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis :¹ atque id præterea ex evangelistis facile colligi potest. Neque enim credendum est, singula panis frusta propria verborum forma a Domino consecrata esse, sed eadem simul omnem panem, qui ad sacra mysteria conficienda, atque apostolis distribuenda satis futurus esset; id quod de calice factum esse apparet, cum ipse dixit : Accipite, et dividite inter vos.²

Quæ hæcenus explicata sunt, eo pertinent, ut ostendant Pastores, verum Christi corpus, et sanguinem in Eucharistiæ sacramento contineri.

¹ Ap. Grat. p. 3. dist. II. c. 77. Miss. Amb. et Sac. Greg. præf. Dom. 5. post Epiph. — ² Luc. XXII. 17.

TRANSUBSTANTIATIO. Nunc, quod alterum erat propositum, docebunt etiam panis et vini substantiam in sacramento post consecrationem non remanere. Hoc vero quamvis maximam admirationem merito habere possit, tamen cum eo, quod prius demonstratum est, necessario conjungitur.

Etenim si est verum Christi corpus sub panis, et vini specie post consecrationem; omnino necesse est, cum ibi antea non esset, hoc vel loci. mutatione, vel creatione, vel alterius rei in ipsum conversione factum esse. At vero fieri non posse constat, ut corpus Christi in sacramento sit, quod ex uno in alium locum venerit; ita enim fieret, ut a cæli sedibus abesset, quoniam nihil movetur, nisi locum deserat, a quo movetur. Creari autem corpus Christi minus credibile est, ac ne in cogitationem quidem cadere hoc potest; relinquatur ergo, ut in sacramento sit corpus Domini, quod panis in ipsum convertatur. Quare nulla panis substantia remaneat, necesse est. Hac ratione adducti Patres et majores nostri, in Conciliis Lateranensi magno, et Florentino, hujus articuli veritatem apertis decretis confirmarunt; a Tridentina vero Synodo explicatius ita definitum est : Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis et vini, una cum corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi, anathema sit.

Hæc vero ex testimoniis scripturarum facile fuit colligere; primum, quod in ejus sacramenti institutione ipse Dominus dixit : Hoc est corpus meum; vocis enim, hoc, ea vis est, ut omnem rei præsentis substantiam demonstret; quod si panis substantia remaneret, nullo modo vere dici videretur : Hoc est corpus meum.¹ Deinde Christus dominus apud Joannem : Panis, inquit, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita; panem videlicet carnem suam vocans. Ac paulo post subjecit : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; et rursus : Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.² Cum ergo tam claris, et perspicuis verbis carnem suam panem, et cibum verum : sanguinem item verum potum no-

¹ Matt. XXVI. 26.; Marc. XIV. 22.; Luc. XXII. 19.; 1. Cor. XI. 24. — ² Joan. VI. 51.

30.

Post consecrationem nec panis nec vini substantiam remanere,

31.
*probatu-
auctorita-
te scriptu-
rarum*

minaverit, satis videtur declarasse, nullam in sacramento substantiam panis, et vini remanere.

32. *et Patrum consensu.* Atque hanc perpetuo sanctorum Patrum consentientem fuisse doctrinam, qui eos evolverit, facile intelliget. D. quidem Ambrosius ita scribit : Tu forte dicis, meus panis est usitatus : sed panis iste, panis est ante verba sacramentorum : ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi;¹ quod quidem ut facilius probare posset, varia deinde affert exempla, et similitudines. Alibi vero, cum verba illa interpretaretur : Omnia quaecumque Dominus voluit, fecit in caelo, et in terra : Licet, inquit, figura panis, et vini videatur, nihil tamen aliud, quam caro Christi, et sanguis post consecrationem credendum est.² Atque eisdem ferè verbis eandem sententiam sanctus Hilarius exponens, docuit, quamvis extrinsecus panis, et vinum videatur, vere tamen corpus, et sanguinem Domini esse.³ Sed moneant Pastores hoc loco, mirandum non esse, si post consecrationem panis etiam vocetur; hoc enim nomine Eucharistia appellari consuevit : tum quia panis speciem habeat; tum quia naturalem alendi, et nutriendi corporis vim, quæ panis propria est, adhuc retineat. Eam autem esse sacram litterarum consuetudinem, ut res ita appellet, cujusmodi esse videantur, satis ostendit, quod in Genesi dictum est, tres viros Abrahæ apparuisse, qui tamen tres angeli erant.⁴ Et duo illi, qui apostolis, ascendente in caelum Christo domino, apparuerunt, cum essent angeli, viri dicuntur.⁵

33. *Panis et vini substantia convertitur in substantiam corporis et sanguinis Domini;* DIFFICILLIMA est omnino hujus mysterii explicatio; sed tamen conabuntur Pastores, iis, qui magis in divinarum rerum cognitione profecerunt, (nam qui adhuc imbecilliores sunt, verendum esset, ne rei magnitudine opprimerentur) conabuntur, inquam, tradere hujus admirabilis conversionis modum : quæ ita fit, ut tota panis substantia divina virtute in totam corporis Christi substantiam, totaque vini substantia in totam sanguinis Christi substantiam, sine ulla Domini nostri mutatione convertatur. Neque enim Christus aut generatur, aut mutatur, aut augetur, sed in sua substantia to-

¹ Auc̄t. lib. de sacr. IV. 4. V. 4. — ² Ap. Grat. p. 3. dist. II. 74. cfr. de myst. IX.; Pasch. Radb. de Corp. et Sang. Dom. c. 1. n. 2. — ³ Ap. Gra. p. 3. dist. II. c. 79. et c. 82. — ⁴ Gen. XVIII. 2. — ⁵ Act. I. 10.

tus permanet. Quod mysterium cum D. Ambrosius declararet : Vides, inquit, quam operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse, quæ non erant, mundus scilicet : quanto magis operatorius est, ut sint, quæ erant, et in aliud commutentur.¹ In quam sententiam alii etiam veteres, et gravissimi Patres scriptum reliquerunt; D. quidem Augustinus : Fideliter fatemur ante consecrationem panem esse, et vinum, quod natura formavit; post consecrationem vero carnem Christi, et sanguinem, quod benedictio consecravit.² Damascenus : Corpus secundum veritatem conjunctum est divinitati, corpus ex sancta Virgine; non quod ipsum corpus assumptum de caelo descendat, sed quod ipse panis et vinum in corpus et sanguinem Christi transmutentur.³

Hujus itaque admirabilis conversio convenienter et proprie a sancta catholica Ecclesia transsubstantiatio est appellata, quemadmodum sacra Tridentina Synodus docuit. Ut enim generatio naturalis, quod forma in ea mutatur, recte, et proprie transformatio dici potest : ita etiam, quod in sacramento Eucharistiæ tota unius rei substantia, in totam alterius rei substantiam transeat, verbum transsubstantiationis recte et sapienter a majoribus nostris inventum est.

Sed illud sæpissime a sanctis Patribus repetitum fideles admonendi sunt, ne curiosius inquirent, quo pacto ea mutatio fieri possit; nec enim percipi a nobis potest, nec in naturalibus mutationibus, aut in ipsa rerum creatione ejus rei exemplum aliquod habemus. Verum, quid hoc sit, fide cognoscendum est; quo modo fiat, curiosius non inquirendum. Non minorem vero cautionem Pastores adhibeant, oportet, in eo etiam mysterio explicando, quo modo Christi domini corpus, vel in minima panis particula, totum contineatur : vix enim umquam hujusmodi disquisitiones instituendæ erunt : sed tamen, quando Christiana charitas hoc postulaverit, primum quidem meminerint, fidelium animos illa voce præmunire : non erit impossibile apud Deum omne verbum.⁴ Deinde vero doceant, Christum dominum in hoc sacramento, ut in loco, non esse : etenim locus res ipsas consequitur, ut ma-

¹ Auc̄t. lib. de sacr. IV. 4. — ² Ap. Grat. p. 3. dist. II. c. 41. — ³ De fide orth. IV. 13. — ⁴ Luc. I. 37.

34.
hæc conversio Transsubstantiatio dicitur.

35.
De transsubstantiatione curiosius non inquirendum.

gnitudine aliqua præditæ sunt. Christum vero dominum ea ratione in sacramento esse non dicimus, ut magnus, aut parvus est, quod ad quantitatem pertinet, sed ut substantia est. Substantia enim panis in Christi substantiam, non in magnitudinem, aut quantitatem, convertitur. Nemo vero dubitat substantiam æque in parvo, atque in magno spatio contineri; nam et aëris substantia, totaque ejus natura sic in parva, ut in magna aëris parte, itemque tota aquæ natura non minus in urnula, quam in flumine insit, necesse est. Cum igitur panis substantiæ corpus Domini nostri succedat, fateri oportet, ad eundem plane modum in sacramento esse, quo modo panis substantia ante consecrationem. Ea vero utrum sub magna, an sub parva quantitate esset, nihil ad rem omnino pertinebat.

37. *Accidentia sine subjecto constant in Eucharistia.*

SPECIES. Tertium restat, quod in hoc sacramento maximum atque admirabile videatur: quod quidem, jam duobus aliis explicatis, facilius a Pastoribus tractari posse, existimandum est; panis videlicet, et vini species in hoc sacramento sine aliqua re subjecta constare. Nam cum antea demonstratum sit, corpus Domini et sanguinem vere in sacramento esse, ita ut nulla amplius subsit panis, et vini substantia; quoniam ea accidentia Christi corpori, et sanguini inhærere non possunt: relinquitur, ut supra omnem naturæ ordinem ipsa se, nulla alia re nisa, sustentent. Hæc perpetua, et constans fuit catholicæ Ecclesiæ doctrina; quæ etiam facile eorum testimoniorum auctoritate confirmari poterit, quibus antea planum factum est, nullam residere in Eucharistia panis, aut vini substantiam.

38. *Cur sub speciebus panis et vini Christus corpus et sanguinem suum tradere voluerit.*

Sed nihil magis fidelium pietati convenit, quam, omissis subtilioribus quæstionibus, hujus admirabilis sacramenti majestatem venerari, et colere; ac deinde in eo summam Dei providentiam suspicere, quod sacrosancta mysteria sub panis et vini specie administranda instituerit; nam cum a communi hominum natura maxime abhorreat humanæ carnis esca, aut sanguinis potionem vesci; sapientissime fecit, ut sanctissimum corpus, et sanguis sub earum rerum specie, panis, inquam, et vini, nobis administraretur, quorum quotidiano, et communi alimento maxime delectamur. Adjunctæ vero etiam sunt duæ illæ utilitates: quarum prima est, quod

ab infidelium calumnia liberati sumus; quam facile effugere non possemus, si Dominum sub propria specie comedere videremur: altera est, quod, dum corpus, et sanguinem Domini ita sumimus, ut tamen, quod vere sit, sensibus percipi non possit, hoc ad fidem in animis nostris augendam plurimum valet: quæ quidem, ut S. Gregorii sententia pervulgatum est, ibi non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum.¹ Hæc autem, quæ hætenus exposita sunt, non nisi magna adhibita cautione, pro audientium captu, et temporum necessitate explicanda erunt.

EFFECTUS. Verum, quæ de hujus admirabili sacramenti virtute, et fructibus dici possunt, nullum esse genus fidelium existimandum est, ad quos earum rerum cognitio non pertineat, quibus maxime necessaria videri non debeat. Ut enim Eucharistiæ utilitatem fideles intelligant, ob eam potissimum causam, quæ de hoc sacramento tam multis verbis disseruntur, cognoscenda sunt. Sed quoniam immensæ ejus utilitates, et fructus nulla oratione explicari possunt, unus, aut alter locus a Pastoribus tractandus erit, ut ostendant, quanta in sacrosanctis illis mysteriis bonorum omnium copia, et affluentia inclusa sit.

Hoc vero aliqua ex parte ita assequentur, si, omnium sacramentorum vi, atque natura patefacta, Eucharistiam fonti, cætera rivulis comparaverint; vere enim, ac necessario fons omnium gratiarum dicenda est; cum fontem ipsum cælestium charismatum, et donorum, omniumque sacramentorum auctorem Christum dominum admirabili modo in se contineat; a quo tanquam a fonte ad alia sacramenta, quidquid boni, et perfectionis habent, derivatur. Ex hoc igitur divinæ gratiæ amplissima munera, quæ nobis hoc sacramento impertiuntur, facile colligi poterunt.

Commode etiam fieri videbitur, si panis, et vini natura, quæ hujus sacramenti symbola sunt, perpendatur; nam quos usus corpori panis, et vinum confert, eos omnes animæ saluti, et jucunditati, ac meliori quidem ac perfectiori ratione, Eucharistiæ sacramentum præbet. Neque enim hoc sacramentum in substantiam nostram, ut panis et vinum, mutatur;

39. *Vis Eucharistiæ mirabilis et fructus innumeri.*

40. *omnium sacramentorum fons est Eucharistia;*

41. *quod cibus corpori, illud Eucharistia spiritui præbet;*

¹S. Greg. Magn. hom. XXVI. in Evang. n. 1.

sed nos quodam modo in ejus naturam convertimur : ut recte illud D. Augustini ad hunc locum transferri possit : Cibus sum grandium ; cresce, et manducabis me : nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ : sed tu mutaberis in me.¹

42. *gratiam Eucharistia conferi,* Quod si gratia, et veritas per Jesum Christum facta est,² in animam quoque influat, est necesse, cum eum pure, et sancte accipit, qui de se ipso dixit : Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo;³ nam qui pietatis, et religionis studio affecti hoc sacramentum sumunt, nemini dubium esse debet, quin ita filium Dei in se admittant, ut ejus corpori tanquam viva membra inserantur; siquidem scriptum est : Qui manducat me, et ipse vivet propter me. Item : Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.⁴ Quem locum Cyrillus dum interpretatur, inquit : Dei verbum uniens se ipsum propriæ carni, fecit ipsam vivificativam.⁵ Eum ergo decebat miro quodam modo uniri corporibus per sacram ejus carnem, et pretiosum sanguinem, quæ accepimus in benedictione vivificativa in pane et vino.

43. Verum, quod dicitur Eucharistia gratiam tribui, Pastores admoneant, oportet, ita intelligendum non esse, perinde ac necesse non sit, ut qui re ipsa hoc sacramentum utiliter percepturus est, gratiam antea adeptus fuerit. Constat enim, quemadmodum mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodest, ita etiam animæ, quæ spiritu non vivit, sacra mysteria non prodesse; ac propterea panis, et vini speciem habent, ut significetur, non quidem revocandæ ad vitam animæ, sed in vita conservandæ causa instituta esse. Verum hoc ideo dictum est, quoniam prima etiam gratia (qua omnes præditos esse oportet, antequam sacram Eucharistiam ore contingere audeant, ne iudicium sibi manducant, et bibant,) nemini tribuitur, nisi hoc ipsum sacramentum desiderio, et voto percipiant. Est enim omnium sacramentorum finis, et ecclesiasticæ unitatis, ac conjunctionis symbolum : neque extra Ecclesiam consequi gratiam ullus potest.

44. *vitam spiritua- lem auget :* Deinde, quoniam uti corpus cibo naturali non conservatur modo, sed etiam augetur, gustusque novam quotidie ex eo voluptatem, et suavitatem percipit : ita etiam sacræ Eucha-

¹ Confess. VII. c. 10. — ² Joan. I. 17. — ³ Joan. VI. 57. — ⁴ Joan. VI. 58. — ⁵ In Joan. (VI, 64.) lib. IV. c. 3.

ristiæ cibus non solum animam sustentat, sed vires illi addit, efficitque ut spiritus divinarum rerum delectatione magis, ac magis commoveatur : ob eam causam fit, ut, gratiam hoc sacramento tribui, recte, et verissime dicatur; jure enim mannæ comparari potest, ex quo omnis saporis suavitas percipiebatur.¹

Remitti vero Eucharistia, et condonari leviora peccata, quæ venialia dici solent, non est quod dubitari debeat. Quidquid enim cupiditatis ardore anima amisit, dum levi aliqua in re parum offendit, totum id Eucharistia, eas ipsas minores culpas abstergens, restituit : quemadmodum etiam (neque enim a posita similitudine discedendum videtur) quod innati caloris vi quotidie detrahitur, ac deperit, paulatim addi et refici naturali alimento sentimus. Quare merito a D. Ambrosio de hoc cælesti sacramento dictum est : Ipse panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis.² Verum hæc de iis peccatis intelligenda sunt, quorum sensu, et delectatione animus non permovetur.

Illa præterea in sacris mysteriis vis est, ut nos a criminibus puros, et integros, atque a tentationum impetu incolumes servet, ac tanquam cælesti medicamento animam præparet, ne alicujus mortiferæ perturbationis veneno facile infici, ac corrompi queat. Atque ob eam etiam causam, ut testatur divus Cyprianus,³ cum olim a tyrannis fideles ad tormenta, et cædem propter Christiani nominis confessionem vulgo raperentur; ne illi forte dolorum acerbitate victi in salutari certamine deficerent, vetus in Ecclesia catholica mos fuit, ut eis ab Episcopis Domini corporis, et sanguinis sacramenta præberentur. Sed carnis etiam libidinem cohibet, ac reprimat; dum enim charitatis igne animos magis incendit, concupiscentiæ ardorem restinguat, necesse est.

Postremo, ut uno verbo omnes hujus sacramenti utilitates, et beneficia comprehendantur, dicendum est, sacræ Eucharistiæ summam vim esse ad æternam gloriam comparandam; scriptum est enim : Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam : et ego resuscitabo eum in novissimo die.⁴ Hujus videlicet sacramenti gratia

¹ Sap. XVI. 20. — ² Auc̄. lib. de sacr. V, 4. — ³ Epist. LIV. — ⁴ Joan. VI. 55.

45. *leviora peccata remittit;*

46. *contra adversa roborat.*

47. *Eucharistia viam munit ad æternam gloriam.*